

Programmabegroting 2024

Versie: Vastgesteld door Raad

9 november 2023

Waar staan we op financieel gebied

Financieel vertrekpunt

De Kadernota 2024 is het financiële vertrekpunt voor deze programmabegroting. Die nota liet onderstaand meerjarenperspectief zien.

Kadernota 2024	2024	2025	2026	2027
Structureel	-1.320	-1.185	-5.285	-6.805
Incidenteel	-945	-325		
Saldo Kadernota 2024	-2.265	-1.510	-5.285	-6.805

In de begroting houden we nu rekening met onze veranderende financiële positie en met interne en externe (autonome) ontwikkelingen. We volgen hiermee de lijn van de **Kadernota 2024** en zijn dus terughoudend met het opnemen van nieuwe ambities. Alle ambities uit de Kadernota hebben we overgenomen in de Programmabegroting 2024.

In juli is het kabinet gevallen. Dat leidt tot nieuwe verkiezingen in november 2023. De verkiezingsuitslag en de coalitieonderhandelingen daarna gaan bepalen hoeveel geld het Rijk in de toekomst aan de gemeenten beschikbaar gaat stellen. In augustus hebben we van het Rijk al een 'ombuigingslijst' ontvangen. Daaruit blijkt dat het Rijk haar uitgaven stevig moet verlagen om de overheidsfinanciën te verbeteren. Hiermee komt de eerdere verwachting dat het Rijk middelen beschikbaar gaat stellen voor de jaren 2026 en later onder druk te staan. Sterker nog, de boodschap is dat ombuigingen naar voren worden gehaald. Conclusie is dat financiële onzekerheid groot blijft.

Bij het opstellen van de begroting 2024 zijn we daarom terughoudend met het opvoeren van nieuw structureel beleid. In afwachting op het nieuwe kabinet gaan we ons alvast voorbereiden op de effecten van het krappere financiële beleid van het Rijk. We gebruiken 2024 om de ambities van de gemeente te heroverwegen en om voorbereidingen te treffen. We willen hierbij alle bestaande en nieuwe ambities betrekken op alle beleidsterreinen. Door dit breed op te pakken kunnen we ook een integrale afweging maken. Deze aanpak is qua resultaat en planning afhankelijk van de nieuwe verkiezingen. Verwachting is dat nauwkeurige financiële duidelijkheid van het nieuwe kabinet niet voor het opstellen van de Kadernota 2025 en de Programmabegroting 2025 bekend is. Onze planning is om deze heroverweging vóór of in de Kadernota 2026 af te ronden.

De **Meerjarenbegroting 2024** is in de jaren 2024 en 2025 structureel sluitend. Vanaf 2026 zijn er grote tekorten. Deze wijze van begroten komt overeen met het voorstel uit de Kadernota 2024. Ook de VNG heeft geadviseerd in 2024 een structureel sluitende begroting aan te bieden en vanaf 2026 de structurele tekorten inzichtelijk te maken.

Begroting 2024	2024	2025	2026	2027
Structureel	335	965	-3.795	-5.010
Incidenteel	-1.210	-550	-80	-55
Saldo Begroting 2024	-875	415	-3.875	-5.065

In **2024** sluit de begroting af met een verwacht negatief saldo van € 0,9 miljoen. Het structurele saldo is € 0,3 miljoen positief. Het incidentele saldo is € 1,2 miljoen negatief. Voorstel is het incidentele tekort te dekken uit de algemene reserve. Onze financiële huishouding is gezond en onze algemene reservepositie (€ 24 miljoen) is toereikend om deze incidentele lasten op te vangen.

Het jaar 2026 sluit met een fors tekort. In dat tekort is nog niet het nadelige effect van de herverdeling van het gemeentefonds (-/- € 2,9 miljoen) meegenomen. Nog steeds is hier geen duidelijkheid over. We hebben nog geen extra budget opgenomen voor een aantal ambities en wensen uit het coalitieakkoord. Het gaat hier om de zwemvoorziening en de middelbare school. Deze wensen moeten nader onderzocht worden en we daarbij zullen we scenario's tegen elkaar afwegen.

Ingezette dekkingsmaatregelen

In de Kadernota 2024 presenteerden we nog een structureel tekort van € 1,3 miljoen. In deze begroting hebben we dit tekort omgebogen tot een positief resultaat van € 0,25 miljoen. De belangrijkste maatregelen om tot een sluitend structureel saldo in 2024 te komen zijn:

- **Inzetten stelposten voor de groei van Diemen**

Jaarlijks staan er budgetten (stelposten) gereserveerd voor de kosten als gevolg van de groei van Diemen. Te denken valt dan aan hogere bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen, uitbreiding van personeel, hogere subsidiebijdrage. Totaal dekken we vanuit dit budget een bedrag van € 0,45 miljoen. Hier staan de hogere inkomsten vanuit het Gemeentefonds en de OZB-opbrengsten tegenover.

- **Toerekening overheadkosten**

Overheadkosten zijn kosten voor bijvoorbeeld huisvesting, financiële administratie, P&O, ICT en leidinggeven. Die rekenen we naar evenredigheid toe aan tarieven en grondexploitaties. Tot op heden rekenden we bovenop de directe salariskosten 60% aan overheadkosten mee. In werkelijkheid bedraagt dit percentage al jaren 80%. Verhoging van het percentage overheadkosten dat we meerekenen, heeft effect op de hoogte van tarieven en de winstgevendheid van grondexploitaties. Tot op heden was er geen reden om dit percentage te verhogen, maar vanwege het schrale financiële perspectief kijken we daar nu anders naar. Deze aanpassing levert een voordeel van € 0,7 miljoen op.

In 2024 gaan we de 'Nota Lokale Heffingen' actualiseren en laten we de kostendekkenheid van alle tarieven toetsen. Deze nota geeft de sturingsmogelijkheden voor de raad aan bij de bepaling van de tarieven en belastingen.

- **Diemen '22**

Zoals de titel zegt liep dit project van organisatieontwikkeling tot en met 2022. De bijbehorende organisatiewijziging is doorgevoerd, maar de aanpassing blijft natuurlijk doorlopen. Grofweg was er structureel € 0,2 miljoen beschikbaar voor de aanpassing van de organisatiestructuur. Een groot deel van deze kosten bestaat uit de functie van programmadirecteur. Die functie is komen te vervallen en anders ingevuld binnen de directie. Uitgangspunt is dat we andere kosten die nodig zijn voor verdere doorontwikkeling van de organisatie nu bekostigen uit de bestaande personeels- en opleidingsbudgetten.

- Tarief toeristenbelasting verhogen

Zoals aangegeven in de Kadernota 2024 stellen we voor het tarief toeristenbelasting te verhogen van € 2,17 naar € 3,25 per persoon per overnachting. Dit is nog steeds lager dan het niveau van enkele omliggende gemeenten zoals Amsterdam, Ouder-Amstel en Uithoorn. Per saldo levert dit een positief effect op van € 0,25 miljoen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De risico's en de berekening van het weerstandsvermogen hebben we geactualiseerd.

De risico's met structurele gevolgen zijn steeds zorgwekkender. In de paragraaf

'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' zijn de belangrijkste risico's opgenomen.

Onderstaand treft u de structurele en incidentele weerstandsratio's met een korte toelichting.

De structurele weerstandsratio neemt toe tot 'Ruim Voldoende'.

De structurele weerstandsratio is enigszins vertekenend. De berekening van de structurele weerstandsratio is namelijk gebaseerd op het structurele begrotingssaldo van 2024. De ratio van 'Ruim voldoende' geeft aan dat er mogelijkheden zijn om middels ozb-verhogingen dekking te vinden. We weten ook dat vanaf 2026 het begrotingssaldo drastisch wijzigt. Dit is niet meegenomen in de berekening van de weerstandsratio. Met name de inkomsten vanuit het Rijk vormen het grootste risico. Ook de risico's van de 'open-einde' regelingen binnen het sociaal domein en de bijstand blijven groot.

Anticiperend hierop zijn we terughoudend met nieuw beleid en gebruiken we 2024 om de ambities van de gemeente te heroverwegen.

De incidentele weerstandsratio blijft 'Uitstekend'.

De incidentele weerstandsratio wordt voornamelijk beïnvloed door grondexploitaties. De snelle ontwikkelingen en de grote geldstromen die binnen de grondexploitaties omgaan maken het grootste deel van de incidentele risico's uit.

Begroting 2024 (stand per 1 januari)	2024	2025	2026	2027
Algemene reserve	20.330	19.455 ¹	19.870	15.995
Risicoreserve	4.615	4.615	4.615	4.615
Saldo meerjarenraming	24.945	24.070	24.485	20.610

De Algemene reserve is toereikend en zal naar verwachting de komende jaren afnemen. Oorzaak hiervan is de verrekening van de negatieve incidentele saldi met de Algemene reserve. De Algemene reserve is dusdanig hoog dat dit weinig risico oplevert.

Lokale lastendruk

De sturing op de lokale lastendruk vindt plaats bij vaststelling van de begroting. De uitwerking van de begrotingskaders verwerken we in onze belastingverordeningen. De belastingverordeningen 2024 worden volgens planning in de gemeenteraadsvergadering van december 2023 vastgesteld. In de Kadernota stelden we voor alle belastingen en tarieven met 3,0% te indexeren en gaven we een winstwaarschuwing voor het tarief afvalstoffenheffing. Het sluitend maken van de begroting en het verwerken van alle mutaties hebben geleid tot een gewijzigd standpunt. Onderstaand de maatregelen die we willen doorvoeren.

¹ Inclusief begrotingssaldo voorgaand jaar

- Leges omgevingsvergunningen

Voorstel is om vooruitlopend op een onderzoek naar de kostendekkendheid de tarieven voor omgevingsvergunningen (titel 2 van de Legesverordening) met 10% te verhogen. Dit genereert meer opbrengsten voor aanvragen van grote bouwprojecten. Trend is dat de kosten voor het verstrekken van omgevingsvergunningen behoorlijk oplopen en dat op termijn de 'Egalisatiereserve omgevingsvergunningen' niet meer toereikend is. Vooruitlopend daarop stelt het college voor de tarieven voor omgevingsvergunningen met 10% te verhogen. In 2024 zullen we op basis van de resultaten van het kostendekkendheidonderzoek met nieuwe scenario's komen.

- Afvalstoffenheffing

Afvalinzameling en -verwerking wordt steeds duurder. Zo leverde het thuiswerken in coronatijd veel extra afval op met alle extra kosten van dien. Meer recent hebben we te maken met inflatie en fluctuerende grondstofprijzen. Voor de uitvoering van het Afvalplan 2020 hebben we geïnvesteerd in uitbreiding van voorzieningen om het afval beter te kunnen scheiden. De afgelopen jaren is het tarief van de afvalstoffenheffing echter beperkt gestegen. De tekorten vingen we op uit het egalisatiefonds en de Algemene reserve. Dit is onwenselijk. Ook voor 2024 zal het huidige tarief voor de afvalstoffenheffing niet kostendekkend zijn. De kosten van Meerlanden zijn als gevolg van de inflatie fors gestegen. Positieve ontwikkeling is de nieuwe aanbesteding van het Afval Energie Bedrijf (AEB). Die levert een lagere kostprijs voor de verbranding van afval. Samenvattend blijft er een tekort bestaan en ontkomen we er niet aan om de afvalstoffenheffing dit jaar te verhogen. Per saldo stellen wij een verhoging van 21,4 % voor (17,5% inhaalslag en 3,9% indexering).

- Rioolbelasting

Iedere vijf jaar actualiseren we het gemeentelijk rioleringsplan. De naamgeving van het rioleringsplan is aangepast naar Programma Klimaatadaptatie. Planning is eind 2023 een geactualiseerde versie van het programma aan uw raad voor te leggen. Daarin nemen we ook de toegenomen overheadkosten mee. Op basis van deze actualisatie bezien we de exploitatieontwikkeling over de komende 60 jaar en bepalen we indicatief de tarieven voor de komende vijf jaar. We betrekken hierbij de stand van de 'Egalisatievoorziening riolering'. Per 1 januari 2023 is de stand van de voorziening ruim € 3 miljoen. In het Programma Klimaatadaptatie 2024-2028 stellen we een kostendekkingsplan op. Dit plan geeft inzicht in de kosten die de gemeente maakt voor het verwerken van afvalwater, hemelwater en grondwater. Dat vormt de onderbouwing voor de gemeentelijke rioolheffing. De afgelopen jaren is de rioolheffing met maximaal de inflatie gestegen. De aandacht voor klimaatadaptatie is sindsdien toegenomen en de gemeente Diemen loopt daarbij voorop. De ambitieuzere normen voor het voorkomen van wateroverlast en droogteschade vraagt een grotere inspanning dan in het verleden. Ook leggen de gestegen aannemerskosten, materiaalkosten en de hogere toerekening van overhead een grotere druk op de toekomstige uitgaven. Om ervoor te zorgen dat de gemeente ook in de toekomst kan voldoen aan haar zorgplicht stijgt de rioolheffing in 2024 met € 5,- extra per huishouden. Deze € 5,- is aanvullend op de correctie voor de inflatie (3,9%).

Nieuwe berekeningen van de lokale lastendruk zijn opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

Mede op basis van de 'Nota Lokale heffingen 2014' geeft de raad sturing aan de lokale lastendruk. In de nota lokale heffingen staan onder andere de grondslag van de toerekening, de toe te rekenen kosten en de kostendekkenheid. Voornemen is in 2024 deze nota te actualiseren, onderdeel daarvan is een toets op de kostendekkenheid van alle tarieven.

Extra verhoging tarieven sportaccommodaties

De exploitatiekosten van de sporthallen en het zwembad staan sinds de energiecrisis onder druk. Voorstel is de indexering van de gemeentelijke sporthallen en het zwembad met 3,6% extra te verhogen. De totale prijsindexering wordt dan 7,5% (3,9% + 3,6%). De hogere huuropbrengsten (€ 50.000) zetten we in om de hogere energielasten van de sportaccommodaties en het zwembad te dekken.

Nieuw beleid

Onderstaand treft u een overzicht van alle nieuwe beleidsvoornemens in de begroting 2024. Grotendeels komen deze overeen met het nieuwe beleid zoals voorgesteld in de Kadernota 2024. Toegevoegd nieuw beleid ten opzichte van de Kadernota 2024 is gekenmerkt met een '@'.

Het nieuwe beleid vloeit voort uit de opgaven van het Rijk en de ambities in het coalitieprogramma 'Diemen met elkaar en voor elkaar'. Een toelichting op het nieuwe beleid vindt u terug in de programma's.

Nieuw beleid Begroting 2024	2024	2025	2026	2027
Sociaal				
Tweede fase uitbreiding jongerenwerk (Welzijn Diemen)	-100	-100		
Gezond en Actief Leven Akkoord	-390	-390	-309	
Gezond en Actief Leven Akkoord (Specifieke uitkering)	390	390	309	
Loket aanvraag lokale voorrang				
Totaal Sociaal	-100	-100	-	-
Veilig				
Extra inzet buitengewone opsporingsambtenaren2	-70	-70	-70	-70
Totaal Veilig	-70	-70	-70	-70
Inkomen en armoede				
Beleid Participatiewet, Armoede en Schulden	-75	-75	-75	-75
Brede inzet op problematiek jongeren	-50	-50	-50	-50
Experiment met meer bijverdienen naast bijstandsuitkeringen	-60	-60	-60	-60
Uitbreiding Stadspas voor kinderen	-325	-165		
Totaal Inkomen en armoede	-510	-350	-185	-185
Vrije tijd				
@ Feestelijke activiteit jaarwisseling	-50	-50		
Sportcentrum				
@ Zwembad AGO		-55	-55	-55
Totaal Vrije tijd	-50	-105	-55	-55
Onderwijs				
Onderwijshuisvesting				-360
@ Leergang Inclusief Onderwijs				
@ Brede School Holland Park	-70	-70	-70	-70
Totaal Onderwijs	-70	-70	-70	-430

Nieuw beleid Begroting 2024	2024	2025	2026	2027
Gebiedsontwikkeling				
@ Markt	-30	-30	-30	-30
Wet versterking Regie op de Volkshuisvesting	-40	-40	-40	-40
Wet versterking Regie op de Volkshuisvesting (Dekking)	20	20	20	20
@ Detailhandelsvisie 2024-2034	-15			
Totaal Gebiedsontwikkeling	-65	-50	-50	-50
Leefomgeving en klimaat				
- Geen nieuwe ontwikkelingen				
Totaal Leefomgeving en klimaat	-	-	-	-
Verkeer				
@ Integrale mobiliteitsvisie en verkeersveiligheid	-20			
Uitbreiding parkeerregulering				
Totaal Verkeer	-20	-	-	-
Samen besturen				
Datagedreven werken en sturen	-105	-105	-105	-105
Interne dienstverlening	-45	-45	-45	-45
Raadscommunicatie	-5	-5	-5	-5
Uitbreiding aantal fractieopvolgers	-10	-10	-10	-10
Programma Voor en met Diemen	-130			
@ Burgerzaken	60	60	60	60
Totaal Samen besturen	-235	-105	-105	-105
Financiën				
Energiekosten	-250	-250	-250	-250
@ Toeristenbelasting	250	250	250	250
Totaal Financiën	-	-	-	-
Totaal Nieuw beleid Begroting 2024	-1.120	-850	-535	-895